

До 70-річчя від дня народження

АКАДЕМІК ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ СИВОЛАП

18 листопада виповнилося 70 років відомому вченому в галузі молекулярної біології та генетики рослин, докторові біологічних наук, професору, академіку Української академії аграрних наук, директору Південного біотехнологічного центру УААН, віце-президенту Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова Сиволапу Юрію Михайловичу.

Ю.М. Сиволап народився у місті Дніпропетровськ у сім'ї агрономів. Вищу освіту отримав на агрономічному факультеті Одеського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1961 р.

У 1961–1963 рр. працював на посаді агронома-насінневода у елітно-насінницькому господарстві. У 1963–1966 рр. навчався в аспірантурі Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (ВСГІ) в Одесі, після закінчення якої у 1967 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: “Вивчення природи і розробка методів отримання відновників фертильності у кукурудзи”.

Уже під час роботи над кандидатською дисертацією молодий, енергійний і талановитий науковець звернув увагу на майже повну відсутність молекулярно-біологічних досліджень рослин не лише в Україні, а й у Радянському Союзі взагалі. Після захисту він вивчає основи молекулярно-біологічних досліджень у академіка А.М. Белозерського (Московський державний університет імені М. В. Ломоносова), професора В.Г. Конарева (ВІР), а у 1969 – 1970 рр. проходить стажування в лабораторії професора Дж. Боннера в Каліфорнійському технологічному інституті (США). Саме в цей період відбувається формування теоретичної бази молодого вченого, майбутнього лідера молекулярно-біологічних і молекулярно-генетичних досліджень рослин. Уже в 1971 р. у журналі PNAS of the USA (Vol. 68, № 2) виходить його спільна з Дж. Боннером стаття, присвячена вивченню молекулярної організації геному гороху, якою започатковано цілий напрямок, який успішно розвивав Ю. М. Сиволап паралельно з британськими дослідниками з лабораторії Р. Флейвела (Інститут Селекції рослин, Кембрідж).

Дослідження організації та мінливості геному сільськогосподарських рослин принесли Ю. М. Сиволапу світове визнання. У лабораторії молекулярної біології ВСГІ, засновником і керівником якої був Ю. М. Сиволап, показано, що рослини мають більшу ніж у тварин фракцію часто повторюваних послідовностей, і висунуто гіпотезу, що ця різниця в організації ДНК, скоріш за все, пов'язана з тими послідовностями нуклеотидів, які відповідають за регуляторні реакції, що за-

безпечують життєдіяльність рослин у мінливих умовах навколишнього середовища.

У 1986 р. Ю. М. Сиволап захистив докторську дисертацію: “Особенности организации и изменчивости геномов культурных злаков”, у 1989р. йому присвоюють вчене звання професора, у 1995 р. обирають членом-кореспондентом, а у 1999 р. – дійсним членом (академіком) Української академії аграрних наук.

Наукове зростання Ю.М. Сиволапа, безумовно, було наслідком його творчих здобутків, а з іншого боку, сприяло розвитку молекулярної біології рослин. Особливо важливу роль відіграло створення у 1999 р. Південного біотехнологічного центру УААН, організатором, постійним директором і справжнім науковим лідером якого є Ю.М. Сиволап. У Центрі з’явилися нові напрямки фундаментальних і прикладних досліджень. Зокрема, досліджено молекулярно-генетичний поліморфізм геномів і уточнено систематику для таких родів як *Triticea*, *Hordeum*, *Helianthus*, *Sorghum*, розроблено технології генетичного маркування важливих селекційних ознак, розроблено ДНК-технології визначення генетичної частоти, типовості, диференціації та ідентифікації сортів сільськогосподарських рослин, розроблено молекулярно-генетичні основи підвищення ефективності селекційного процесу. Ю.М. Сиволап з усією властивою йому енергією взявся за відродження програми з геному рослин та провів на базі Південного біотехнологічного центру перші в незалежній Україні IV і V Міжнародні конференції з цієї проблеми (2003, 2008 рр.).

Ю.М. Сиволап – справжній лідер. Протягом більше десяти років (1974–1985 рр.) він був членом Міжнародної ради з дослідження прогресу в селекції рослин, одним

із ініціаторів і найактивніших учасників Все-союзної програми “Геном рослин”, членом робочої групи з розробки біотехнологічних і молекулярно-біологічних наукових програм країн СНД, організатором і учасником низки Міжнародних конференцій, з’їздів, симпозіумів, виставок, членом кількох наукових товариств, редколегій наукових журналів. Зокрема він – віце-президент Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова, член Асоціації біотехнологів країн Чорноморського регіону, заступник головного редактора журналу “Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів”, член редколегії журналів “Biorpolymers and Cell”, “Цитология и генетика”, “Микробиология и биотехнология” та інших.

Ю. М. Сиволап створив наукову школу з молекулярної генетики рослин. Під його керівництвом захищено 19 кандидатських і 3 докторських дисертації, він є членом трьох спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій, членом експертної ради ВАК України багатьох каденцій. Автор близько 500 наукових праць, серед яких – монографії, науково – методичні посібники і рекомендації, патенти, статті у відомих міжнародних виданнях. До того ж, Ю.М. Сиволап є приємною і порядною людиною, надійним партнером у науковій співпраці.

Щиро вітаємо Юрія Михайловича Сиволапа зі славним ювілеєм і бажаємо міцного здоров’я, щасливого творчого довголіття, нових наукових звершень. З роси і води Вам, шановний Юрію Михайловичу!

Президія Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова
Редколегія журналу “Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів”